

RESSENYA A VICENT J. ESCARTÍ & RAFAEL ROCA (EDS.) *IDENTITATS I VIOLÈNCIES. DOCUMENTACIÓ I LITERATURA*, CATARROJA-BARCELONA, EDITORIAL AFERS, 2021, 630 p., ISBN: 978-84-18618-02-4

REVIEW TO VICENT J. ESCARTÍ & RAFAEL ROCA (EDS.) *IDENTITATS I VIOLÈNCIES. DOCUMENTACIÓ I LITERATURA*, CATARROJA-BARCELONA, EDITORIAL AFERS, 2021, 630 p., ISBN: 978-84-18618-02-4

ROBERT MARCH
robert.march@uv.es
Universitat de València

L'editorial Afers acaba de publicar un volum amb el títol *Identitats i violències. Documentació i literatura*, on es recullen un bon grapat de col·laboracions que tenen com a objectiu l'estudi de fragments biogràfics -més o menys-, situats en diferents espais cronològics històrics i referits a col·lectius humans o individus que normalment no han despertat l'atenció de la historiografia, o ben poc. Fer una ullada a aquests espais marginals obeeix en bona mesura a l'interès que en els darrers temps va suscitant una part de la història que havia quedat més o menys oculta, bé per la temàtica -que no era considerada digna d'estudi-, bé perquè aquelles actituds o opcions reflectides en aquelles vides pràcticament anònimes no eren percebudes com "políticament correctes". És per això que els treballs realitzats per aquest col·lectiu d'autors i d'autores semblen del tot interessants i, entre

altres coses, perquè es troben fonamentats en documents i en altres fonts de primera mà que ens permeten aproximar-nos a aquelles vides on podem trobar vivències relatades en primera persona d'abusos del poder, de violències i agressions sobre les dones, de càstig a les persones homosexuals, de persecució de persones que pertanyien a minories ètniques o religioses, de situacions límit viscudes per personatges que hagueren de patir la persecució de la justícia, etc. I tot això, durant una cronologia que més o menys s'allarga per l'època foral moderna del País Valencià, encara que algun dels articles es troba ubicat unes dècades després.

El volum s'estructura en una sèrie de blocs. El primer dels quals -i un dels que contenen més aportacions- s'anomena «La condició de les dones i violència», i ací la figura de la dona i les agressions contra ella -encara malauradament presents en el nostre temps- són l'eix central de cada aportació. En efecte, els treballs de Carme Barceló i Ana Labarta, d'Anna Isabel Peirats, de Joan Barberà, de Rafael Roca, d'Albert Toldrà i d'Isabel Baixauli s'acosten, a través de documentació d'arxiu i de gèneres literaris marginals -com ara els dietaris-, a les particularitats de la vida quotidiana de dones de diferent procedència i condició social que hagueren d'enfrontar-se al seu món.

Pel que fa al segon bloc temàtic, porta per títol «La violència contra les minories etnicoreligioses i sexuals», i ací els protagonistes dels treballs que s'hi apleguen són els col·lectius de les minories jueva i àrab, que habitaven a les nostres terres durant els segles xv i xvi. També, les persones homosexuals que es veien obligades a viure la sexualitat de manera clandestina i amb perill per a les seues vides. Guillermo López, Antonio Costán-Nava, Vicent Josep Escartí i Jacob Mompó aporten el seus textos que, de manera precisa, ens donen informació de primera mà sobre aquelles vides que hagueren de patir la persecució i, en ocasions, la pena de mort. Al costat d'aquests treballs, el de Francesc Granell s'aparta de la tendència general dels altres, en tant que es basa en la pintura com a font per a la seua investigació.

«Individus, vivències i violències» és el títol del tercer bloc, on s'apleguen contribucions més heterogènies que, amb tot, ajuden a veure aquella societat de manera més àmplia: la complexitat de les identitats d'aquells segles en què havien de patir una persecució que tendia a eliminar tot allò que no fos acceptat per les oligarquies dominants. D'una banda, Antoni Ferrando, María Luz Mandingorra, Alejandro Llinares i Eulàlia Miralles treballen a partir de textos literaris i rescaten vivències que foren problemàtiques en el seu temps. D'altra, Abel Soler i Emilio Callado puen la seua informació de diferents tipus de documentació per tal d'analitzar individus destacats del seu temps però que, per diversos motius, acabaren passant a formar part del que podríem qualificar de "marginal".

Per últim, el capítol anomenat «La literatura processal com a font de la filologia» inclou dos treballs, els d'Emili Casanova i Joaquim Martí, que mostren com es poden fer servir aquells documents des del punt de vista de llengua, més que no del contingut. Així, l'ús dels processos criminals com a font per al coneixement lingüístic mostra un gran interès i són un recurs impagable.

Amb l'estudi de tot aquest tipus de documentació sovint menystinguda pels investigadors d'un altre temps, i que mostra relació amb les minories religioses, els bandolers, la violència de gènere, l'abús dels homes sobre les dones, l'homosexualitat, etc., el llibre *Identitats i violències. Documentació i literatura* s'aproxima a la vida d'una part de la societat de l'Edat Moderna, que ara pot ser contemplada des d'una nova òptica i ben diferent. Es tracta, en definitiva, d'ajudar a fer la construcció de la història personal i col·laborar al coneixement de la història de les mentalitats, a través d'aquests textos marginals que, en molts casos, són absolutament inèdits i que requereixen tot un treball inicial de localització en els fons arxivístics i una posterior transcripció perquè les biografies que han restat als marges de la història puguen ser dibuixades.

A més, *Identitats i violències. Documentació i literatura*, tal com se'ns informa al pròleg signat per V. J. Escartí i Rafael Roca, és un aplec de textos que deriva directament dels estudis del projecte AICO219/120 «*Violència de gènere i identitats: edició i estudi de documentació valenciana per a la construcció de biografies marginals (ss. XV-XVI)*», de la Conselleria d'Innovació, Universitats, Ciència i Societat Digital de la Generalitat Valenciana, i s'ha publicat en una col·lecció emblemàtica de la prestigiosa editorial Afers. És, sens dubte, una excel·lent aportació a la nostra historiografia dels marginats, dels oblidats i les oblidades de la història.